

**CZYNNIKI
SPRZYJAJĄCE I UTRUDNIAJĄCE
SKUTECZNĄ POMOC OSOBOM
DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE
W WOJEWÓDZTWIE
WARMIŃSKO-MAZURSKIM**

**Raport za 2019 r.
opracowany na podstawie wyników ankiety
przeprowadzonej przez Wydział Polityki Społecznej
Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego
w Olsztynie**

Zatwierdzam

Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Joanna Kastrou
ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej

wz po kierownice
GŁÓWNY SPECJALISTA

Tomasz Jadanowski

20.12.19

Olsztyn, 2019 rok

Spis treści

WSTĘP.....	2
1. CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE.....	3
2. CZYNNIKI UTRUDNIAJĄCE SKUTECZNĄ POMOC OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE.....	5
3. WNIOSKI.....	7
4. REKOMENDACJE.....	8
Spis wykresów.....	10
Słownik skrótów.....	10

WSTĘP

Zadanie 2.4.1 wynikające z „Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020” (Monitor Polski z 2014 r. poz. 445) nakłada na wojewodę badanie skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym opracowanie raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc tym osobom.

W związku z powyższym 4 października 2019 r. za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej przekazano wszystkim ośrodkom pomocy społecznej i powiatowym centrom pomocy rodzinie z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (135 jednostek) ankietę pn. „Czynniki sprzyjające i utrudniające udzielanie skutecznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 roku”. Dobór respondentów do badania wynikał z faktu, że ośrodki pomocy społecznej są realizatorami procedury „Niebieskie Karty”, w ramach której m.in. udzielają pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, a powiatowe centra pomocy rodzinie m.in. prowadzą programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie.

Pytania do ankiety zostały przygotowane w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych w latach ubiegłych. Ankieta składała się z 2 części. W pierwszej części badania wskazano 7 czynników sprzyjających skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i poproszono respondentów o przyznanie wartości dla każdego czynnika w skali od 1 do 7, przy czym 1 oznaczał najmniej sprzyjający czynnik, a 7 - najbardziej sprzyjający. W drugiej części badania wskazano 7 czynników utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i poproszono respondentów o przyznanie wartości dla każdego czynnika w skali od 1 do 7, przy czym 1 oznaczał najmniej utrudniający czynnik, a 7 - najbardziej utrudniający.

Do 8 listopada 2019 r. Wydział Polityki Społecznej otrzymał w Centralnej Aplikacji Statystycznej odpowiedzi od wszystkich 135 jednostek do których skierowano badanie.

Niniejszy raport został opracowany na podstawie analizy otrzymanych danych. Badanie przeprowadzono 9 lat po wejściu w życie nowelizacji ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), po 8 latach obowiązywania Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

1. CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE SKUTECZNEJ POMOCY OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE

W ankiecie wskazano do wyboru 7 czynników sprzyjających skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i poproszono respondentów o przyznanie wartości dla każdego czynnika w skali od 1 do 7, przy czym 1 oznaczał czynnik najmniej sprzyjający, a 7 - najbardziej sprzyjający, z uwzględnieniem zasady, że dana wartość mogła być użyta tylko jeden raz. Wskazane czynniki to:

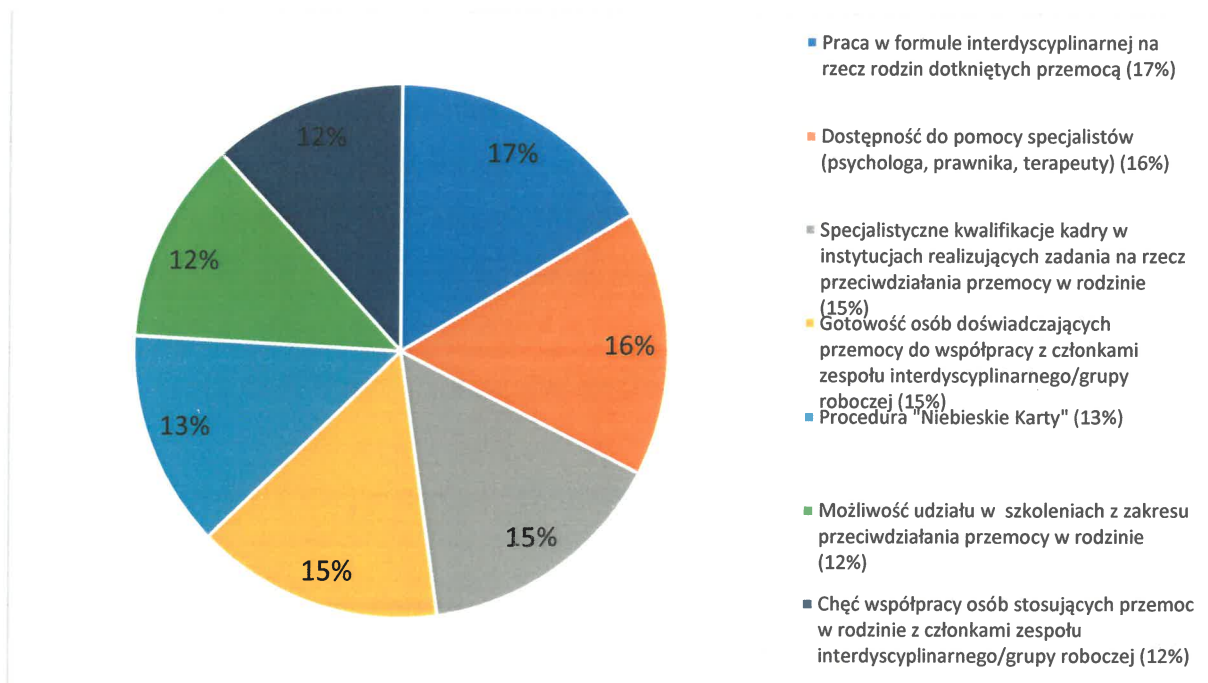
1. Praca w formule interdyscyplinarnej na rzecz rodzin dotkniętych przemocą.
2. Dostępność do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, terapeuty).
3. Procedura „Niebieskie Karty”.
4. Gotowość osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej.
5. Chęć współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej.
6. Możliwość udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Specjalistyczne kwalifikacje kadry w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Respondenci uszeregowali czynniki według ich znaczenia dla procesu udzielanej pomocy od najbardziej znaczącego do najmniej wpływającego na skuteczność świadczonej pomocy.

Zestawienie czynników, według przyznanych przez przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej wartości, przedstawia się następująco:

1. Praca w formule interdyscyplinarnej na rzecz rodzin dotkniętych przemocą - 619.
2. Dostępność do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, terapeuty) - 607.
3. Specjalistyczne kwalifikacje kadry w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 574.
4. Gotowość osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - 566.
5. Procedura „Niebieskie Karty” - 496.
6. Możliwość udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 465.
7. Chęć współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - 445.

Wykres nr 1. Czynniki sprzyjające skutecznej pomocy w układzie procentowym

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie analizy odpowiedzi udzielonych przez respondentów wynika jednoznacznie, że w ich opinii największy wpływ na skuteczność udzielanej pomocy ma praca w formule interdyscyplinarnej na rzecz rodzin dotkniętych. Ww. czynnikowi przyznano najwyższą wartość, bo aż 619, co odpowiada 17%. Niższe wartości przyznano pozostałym czynnikom, co oznacza, że w opinii respondentów mają one mniejszy wpływ na efektywność udzielanej pomocy. W kolejności są to: dostępność do pomocy specjalistów, tj. psychologa, prawnika, terapeuty, specjalistyczne kwalifikacje kadry w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i gotowość osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - w ujęciu procentowym te czynniki otrzymały 16%, 15% i 15 %, następnie: procedura „Niebieskie Karty” oraz możliwość udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 13% i 12%. Najmniej znaczącym ze wskazanych czynników, w opinii respondentów, jest chęć współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - co odpowiada 12%.

2. CZYNNIKI UTRUDNIAJĄCE SKUTECZNĄ POMOC OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE

W ankiecie wskazano do wyboru 7 czynników utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i poproszono respondentów o przyznanie wartości dla każdego czynnika w skali od 1 do 7, przy czym 1 oznaczał najmniej utrudniający czynnik, a 7 - najbardziej utrudniający, z uwzględnieniem zasady, że dana wartość mogła być użyta tylko jeden raz. Wskazane czynniki to:

1. Brak dostępności do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, terapeuty).
2. Procedura „Niebieskie Karty”.
3. Brak gotowości osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej.
4. Brak chęci współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej.
5. Brak możliwości udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
6. Niewystarczające zasoby kadrowe w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Brak finansowania działań prowadzonych w ramach zespołu interdyscyplinarnego/grup roboczych.

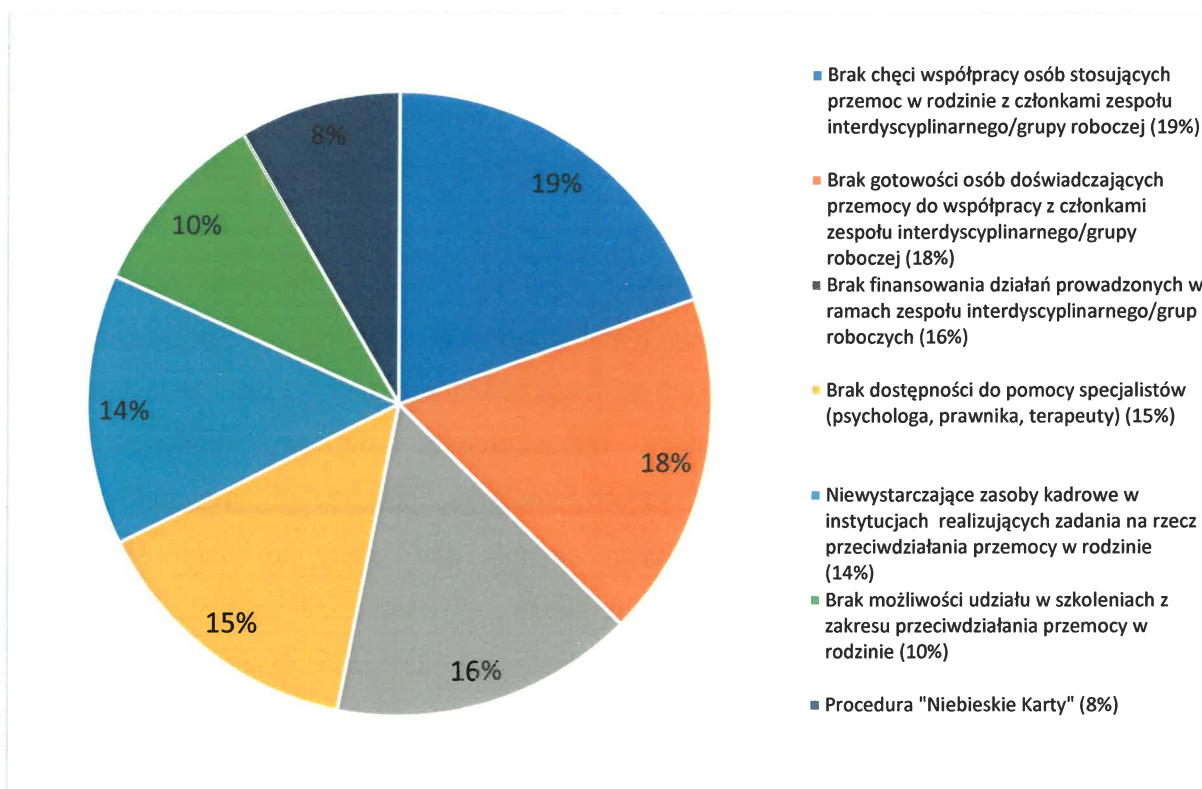
Respondenci uszeregowali czynniki według ich wpływu dla procesu udzielanej pomocy od najbardziej do najmniej utrudniającego udzielanie skutecznej pomocy.

Zestawienie czynników, według przyznanych przez przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej wartości, przedstawia się następująco:

1. Brak chęci współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - 738.
2. Brak gotowości osób doświadczających przemocy do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - 677.
3. Brak finansowania działań prowadzonych w ramach zespołu interdyscyplinarnego/grup roboczych - 593.
4. Brak dostępności do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, terapeuty) - 550.
5. Niewystarczające zasoby kadrowe w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 531.
6. Brak możliwości udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 376.

7. Procedura „Niebieskie Karty” - 316.

Wykres nr 2. Czynniki utrudniające skuteczną pomoc w układzie procentowym

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie analizy odpowiedzi udzielonych przez respondentów wynika, że czynnikiem najbardziej utrudniającym skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie jest brak chęci współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/ grupy roboczej - 19%. Niższe wartości przyznano pozostałym czynnikom, co oznacza, że w opinii respondentów mają one mniejszy wpływ na utrudnienie udzielanej pomocy. Są to: brak gotowości osób doświadczających przemoc do współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej - 18% oraz brak finansowania działań prowadzonych w ramach zespołu interdyscyplinarnego/grup roboczych - 16%.

Dalej kolejno: brak dostępności do pomocy specjalistów (psychologa, prawnika, terapeuty) – 15% niewystarczające zasoby kadrowe w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 14%. Najmniej utrudniającymi czynnikami w opinii respondentów są: brak możliwości udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie 10% oraz procedura „Niebieskie Karty” 8%.

WNIOSKI

Na podstawie analizy wartości przypisanych przez respondentów, na pierwszy plan zdecydowanie wysuwa się stwierdzenie, że podstawą efektywności pomocy udzielanej osobom doświadczającym przemocy jest praca w formule interdyscyplinarnej na rzecz rodzin dotkniętych przemocą. Ustawodawca, ponad 8 lat temu, tj. 1 sierpnia 2010 r., wprowadzając w życie nowelizację ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, za podstawę skuteczności działań przyjął interdyscyplinarną współpracę podmiotów, w których obszarze działania znajduje się przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Interdyscyplinarność odgrywa szczególne znaczenie w działaniach pomocowych, realizowanych na rzecz rodzin dotkniętych przemocą w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Dlatego też, opierając się na wynikach badań przeprowadzonych w latach ubiegłych, w których współpraca interdyscyplinarna, wskazywana była przez respondentów, jako najważniejszy czynnik ułatwiający udzielanie skutecznej pomocy, oraz wyniki analizowanego badania, można stwierdzić, że realizatorzy zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dostrzegają korzyści płynące z pracy w tej formule.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że na drugim miejscu, w przypadku czynników sprzyjających skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą, jest dostępność do pomocy specjalistów, tj. psychologa, prawnika, terapeuty.

Kolejnym, istotnym elementem sprzyjającym efektywnej pracy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie jest to, aby świadczyły ją osoby kompetentne, posiadające specjalistyczne kwalifikacje.

Z analizy danych wynika natomiast, że skuteczną pomoc najbardziej utrudnia brak chęci współpracy z członkami zespołu interdyscyplinarnego czy grupy roboczej, osób stosujących przemoc w rodzinie, a także osób doświadczających przemocy. Należy zwrócić uwagę, że czynnik tj. chęć współpracy osób stosujących przemoc w rodzinie z członkami zespołu interdyscyplinarnego/grupy roboczej został wymieniony zarówno w czynnikach sprzyjających skutecznej pomocy, jak i ją utrudniających i otrzymał krańcowo różne wartości. Jako czynnik utrudniający otrzymał najwyższą wartość i znalazł się na pierwszym miejscu, natomiast jako czynnik sprzyjający został najniżej zwartościowany i znalazł się na ostatnim miejscu, czyli jako najmniej sprzyjający z wymienionych.

Należy również zaznaczyć, że według respondentów istotnymi czynnikami utrudniającymi skuteczną pomoc są: brak finansowania działań w ramach zespołu

interdyscyplinarnego czy grup roboczych, a także niewystarczające zasoby kadrowe w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. O ile w pierwszym wypadku, zapis ustawowy jednoznacznie wskazuje, że członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych i zawodowych, o tyle problem związany z niewystarczającymi zasobami kadrowymi w poszczególnych instytucjach, który może powodować przeciążenie obowiązkami czy przerzucanie odpowiedzialności za realizację działań na inne osoby czy podmioty, leży w gestii organizatorów zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie gminy.

4. REKOMENDACJE

Wnioski wypracowane w oparciu o zrealizowane badanie ankietowe, sprawowany nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wyniki kontroli przeprowadzonych w jednostkach samorządu terytorialnego, stały się podstawą do wypracowania następujących rekomendacji:

1. Działania podejmowane na rzecz osób dotkniętych przemocą należy prowadzić interdyscyplinarnie. W związku z tym skład grup roboczych, tworzonych do realizacji procedury „Niebieskie Karty” musi być adekwatny do potrzeb i problemów rodzin dotkniętych przemocą. W ich skład należy bezwzględnie powoływać przedstawicieli wszystkich podmiotów niezbędnych do objęcia rodzin kompleksowym i wieloaspektowym wsparciem. Konieczny jest udział przedstawiciela oświaty, w osobie pedagoga lub nauczyciela, w sytuacji, gdy w rodzinie dotkniętej przemocą są dzieci w wieku szkolnym. Należy zapewnić udział przedstawiciela ochrony zdrowia, nie tylko w sytuacji, gdy w rodzinie jest problem zdrowotny, ale także w sytuacji, gdy w rodzinie są małe dzieci, a nie są objęte systemem oświaty. Obowiązkowy jest udział kuratora sądowego w przypadku orzeczonego dozoru wobec sprawcy przemocy. Niezbędny jest udział asystenta rodziny, w sytuacji, gdy obejmuje on pomocą rodzinę, w której prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”.

Interdyscyplinarność odnosi się nie tylko do właściwego składu grup roboczych, ale powinna mieć także odzwierciedlenie w działaniach pomocowych na rzecz rodzin. Dlatego też, bezwzględnie wszyscy członkowie grup roboczych realizując procedurę „Niebieskie Karty”, muszą mieć określone, zgodnie z ich kompetencjami i możliwościami,

zadania do realizacji, które powinny być wskazane w indywidualnym planie pomocy rodzinie.

2. Efektywność działań pomocowych na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie zdeterminowane są specjalistycznymi kwalifikacjami i kompetencjami osób działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Gruntowne wykształcenie, uprawniające do wykonywania danego zawodu, wiedza specjalistyczna oraz praktyka, to elementy niezbędne do realizacji zadań w tak trudnym i wrażliwym obszarze, jakim jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Dlatego też, należy dbać o rozwój zawodowy realizatorów ww. zadań. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji poprzez udział w różnych formach kształcenia, służy zarówno realizatorom zadań, jak i osobom dotkniętym przemocą na rzecz których ww. działają. Tematyka szkoleń powinna uwzględniać zagadnienia dotyczące motywowania ww. osób do współpracy z realizatorami procedury „Niebieskie Karty”, a także do podjęcia działań ukierunkowanych na zmianę.
3. Niezbędne jest zapewnienie w każdej gminie dostępności do poradnictwa specjalistycznego. Wskazane jest, aby osoby dotknięte przemocą miały możliwość skorzystania w swojej gminie z pomocy nie tylko pracownika socjalnego, ale również psychologa, prawnika, terapeuty czy pedagoga. Dlatego też, uzasadnione wydaje się funkcjonowanie w każdej gminie punktu konsultacyjnego oferującego konsultacje oraz podstawową pomoc psychologiczną, prawną i terapeutyczną. Działalność punktów konsultacyjnych udzielających pomocy w związku z problemem alkoholowym współwystępującym łącznie z problemem przemocy w rodzinie, mogłoby być finansowane np. ze środków pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
4. Organizując pracę na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą, należy przy podziale zadań wśród pracowników, mieć na uwadze ich faktyczne obciążenie na danym stanowisku pracy. Szczególnie należy wziąć pod uwagę ilość zadań realizowanych przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego oraz osób zapewniających obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego, a także odpowiedzialność związaną z ich wykonywaniem.

Spis wykresów:

Wykres 1. Czynniki sprzyjające skutecznej pomocy w układzie procentowym4

Wykres 2. Czynniki utrudniające skuteczną pomoc w układzie procentowym 6

Spis skrótów:

ZI – zespół interdyscyplinarny

GR – grupa robocza

ppwr – przeciwdziałanie przemocy w rodzi

